

Van Arent Bosman: een mirakel dat geschiede int jaar 1433 in den lande van Cleve

bron

Van Arent Bosman: een mirakel dat geschiede int jaar 1433 in den lande van Cleve. [Jacob Jacobszoon van der Meer / Christiaen Snellaert], Delft [1487-1488]

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_are001aren01_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

**¶ Hier begint een mirakel dat geschiede int iaer ons heren M.cccc. ende xxxiiij. in die maent nouember in een dorp geheten meyeric inden lande van cleue bi een stadt genaemt doesborch
Capittel: I.**

DAer was gestoruen een rijck man in voerleden tiden ende hadde doot geweest xl. iaer xij weken min ende was ghenaemt heynric bosman ende plach een ackerman te wesen Nv machmen horen wat die bermhertige god heeft laten openbaren Het geschioede op sinte mertijns auont dat een ackermans zoen die paerden vuter weyden soude halen ende dat was een ionc knecht van xv. iaren ende sijn naem was gheheten arent bosman ende woende met enen ackerman geheten bernart bosman Ende het geschiede des auonts doe de zonne onder ghinc dat arent bosman een dinc tegen quam in eens groten honts gelikenisse ende was van gedaente of hi inden drec omgewentelt hadde geweest ende sijn haer was vael ende drang op desen arent bosman of hi hem biten woude Doe bleef arent staende ende wort seer veruaert ende sloech voer hem dat teiken des heilichs cruys. Doe bleef die geest staende ende stan als een cranc mensche ende arent ghinc sijnen wech Ende daer na quam die geest dicwijl tot arent als een hont ende stan te male lude Dit duerde wel xix. weken dat arent ter weken eens

of tweewerf dese figure sach *ende* wert so zere veruaert als die gene wel betugen die des oec een deel met *hem* sagen *ende* hoerden als met een namen *bernaert bosman* *ende* fie sijn wijf *ende* *henric* hoer knecht *ende* die prior van *ophenegraue* *ende* is een *carthuser* *ende* meester inder *godheit* *ende* meer ander liede

¶ Capittel. ij.

DOe ginc dese *arent* totten *pastoer* te *meyeric* *geheten* *heer ian van dislaken* *ende* *claechde hem* dese *sake* als hi dit had *gedaen*. Doe sprack die *pastoer* het is een *geest* du selste *hem* *besweren* Doe seide *arent* dat en *can* ic niet doen van *veruaernis* Het *gesciede* ten *laesten* op *sinte benedictus* *auont* inder *vasten* dat *arent* *spade* opten *hof* was doe *quam* die *geest* *ende* *voerginc* *arent* *ende* *ginc* *hem* so na of hi *hem* *neder* *trecken* woude Doe *arent* sach dattet *immer* *wesen* moest doe bleef hi *staende* *ende* sprac Ic *gebiede* di *geest* van der *macht* gods *ihū xpi* dattu mi *segste* *diin* *gebrec* Die *geest* *antwoerde* *Vander* *macht* *ihū cristi* wert ic een *creature* *ende* met *dien* *woerden* wert die *geest* *verwandelt* van des *honts* *gedaente* *ende* *scheen* doe te *wesen* als een *groot* *man* *ende* sprac met *haesscher* *stemmen* *gelijc* of hi een *cranc* *mensche* *geweest* hadde Ic *bin* een *geest* van een *kersten* *mensch* als du bist Ic was *dijns* *vaders* *oudeuader* *ende* was *geheten* *henric* *bosman* *Ende* voert met *dien* *woerden* wort die *geest* *stenende* *ende*

verghinc als een *menschen* scheme. Daer nae opten derden dach quam die geest weder op ten seluen hof ende openbaerde hem arent in groter pinen met suchten *ende* met kermen ende was gelijc een mensche ende sijn cleder doncker grau als men inder nacht besien conde *ende* waren der aerden te mael ghelijc ende sprack tot arent met groter haesticheit. Souct raet ende cort mi mijn pijn Ende met *dien* woerden wort arent die geest quijt dat hy *hem* niet en conde vragen wat hem van node waer ende soe quam die geest dicwil weder tot arent *ende* ruysschede bi hem opter aerden of men rysen lants der aerden getogen hadde. Ende quam oeck int huys daer arent was *ende* scudde dat huys dat beefde also dat bernaert bosman *ende* fye sijn wiif vanden bedde op stonden ende hadden anxt dat hi thuys omme werpen soude Ende seyden arent dat hy op stonde ende ginc tot wise priesteren om hulp ende raet Met arent en conde daer gheen priester bi crigen die hem dorst helpen. Ende aldus quam die geest alte vele ende dreef wonder: *want* die bose geest *en* liet hem sijn gebrec niet seggen *ende* alsoe was arent in groten noot *ende* sijn moeder *ende* ander vrienden waren seer bedroeft.

¶ Capittel iij:

TEn laetsten ghinc arent te kolen ouermits rade der

priesteren dat hi den doctoren om raet vragen soude Doe en conden die doctoren genen raet gheuen na dien dat die geest besworen was ende sijn gebrec niet en openbaerde. Doe arent van kolen gesceiden was ende op dat velt quam bi der stad geheten duseldorp. doe quam hem een priester teghen gecleet met witten clederen ende was so scoon dat niet te seggen en is Ende arent wert veruaert ende van wonder en dorst hi niet den priester ansien. Doe sprac die priester tot arent hebt gueden troost Ic wil di seggen hoe du den gheest helpen suls metter hulpen gods Doe sprac arent sijn v die saken kundich hebdijs mi te kolen horen seggen. doe sprac die priester Ia ic Het is die geest van henrick bosman ende die bose geest en laet hem sijn gebrec niet segghen Du sulste gaen te meyderic ende morgen opten heiligen sonnendach misse horen van tbegin totten einde ende gaen so vroeck in die kerck als die priester wijwater geeft ende als die misse vut is so nemt des wiwaters wat met di ende ganc binnen der selfder nacht opten hof ende besweer den bosen geest dat hi den kersten geest laet vut sijnre gewelt ende met dien woerden so werp dat wiwater op den geest so sal die bose geest rumen en die kersten geest sal di sijn gebrec seggen met dien woerden bleef die priester staen ende sprac gaet thuys

ende doet so ic di geseit heb. Doe bleef arent noch staende *ende* woude meer vragen Doe seide die priester ghanc thuis du en selste niet meer vragen du selste met den naem ihū xpī alle *dinc* verdruien Doe en woude arent noch niet gaen ende woude *hem* noch meer vragen Doe sprack die priester anderwerf ende oec *derdewerf* *ganc* *ende* doet so ic di gheseit hebbe. *ende* alstu gedaen hebste dattu sculdich biste dan spreken wi wel te samen Doe ginc arent een weunich voort ende sach om mer doe was die priester wech. Doe sach arent wel dattet een mirakel was van gode. want binnen dien tijt en conste *hem* geen mensche *verbergen*

¶ Capittel iiij.

DOe ghinc arent thuyt ende ghinc te negen vren opten hof. Doe *quam* die geest ende arent sloech voer hem dat teken des heiligen cruys ende sprac Ic beswere di bose geest die daer biste metten kersten geest *bidē* *vander* *bidē* soen *ende* *bidē* heiligen geest datstu *van* desen kersten geest rumes *ende* met dien woerden werp arent dat wijwater opten geest Doe gaf die bose geest een veruaerlic gheluit als een donreslach *ende* gaf vut vuer als een blixim *ende* arent wert so seer *veruaert* dat hi *neder* viel op die aerde *ende* was *van* hem seluen: *ende* als hi *dus* een wiil gelegen had sprac *hem* de kersten geest *an* *ende* seide arent stant op ic wilt di nu seggen des noot is doe *quam*

arent weder wat tot hem seluen. *ende* sprac met grooter anxte en beuinge waer mede
 mach ic di helpen Doe sprac de geest met alte volcomenre woerden *ende* seide Du
 selste mi xxx. missen laten lesen *iiij.* van die rene maget maria v. siel missen .ix.
 missen van die ix. choren *der* engelen *ende* xij. vanden xij. apostelen Ende du selste
 mi ij. beuaerden doen tot aken die ic sculdich was van beloffte doen ic sterf *Ende*
 dus selste gode ter eren *ende* mi te hulpe so veel aelmissen geuen als *ons* here ihūs
 xpūs wonden hadde doe hi anden cruce sterf Doe sprac arent ic en weet niet hoe vele
 dater wonden was Doe seide die geest Du selste nemen xxvi. reynoldus gulden *ende*
iiij. witte kotlscher penningen *ende* ganc te kolen *ende* coeper broot mede *ende* gif
 een ygelic arm mensche een broot van een koels moerken *ende* dan is der aelmissen
 genoeg. *Ende* gaet voor die kerc daer die arme liede die aelmissen bidden *ende* geeft
 daer dit broot *ende* die xxx. missen sul di oec te kolen laten doen Du selste gaen
 totten predicaren *ende* alstu in dat cloester coemste den eersten priester die du sieste.
 laet die v. sielmissen lesen *ende* geeft hem vii. koels witte penningen Daer na ganc
 tot die minrebroederen totten gardiaen *ende* laet hem lesen die ix. missen van die jx.
 choren *der* engelen *ende* gif hem ix. witte penningen Dan so gaet tot onser vrouwen
 broederen daer

dat grote schoon beelde staet *van onser vrouw inder capellen ende* welc priester daer misse leest dien laet lesen die xij. missen vanden xij. apostelen *ende* geeft hen xij. koels wit penninghen. Doe sprac *arent ons* pastoer begeerde der missen oec wat om gods willen te doen. Die gheest seide laet hem die iiij. missen *van onser vrouwen* lesen

¶ Capittel v.

DEse missen worden gedaen als vanden geest voersproken was *arent* ginc te kolen tot ygelic priester so hem die geest had geseit *ende* vraechde wat si nemen wouden *van* die missen *ende* seide *hem* alle de saken vanden geest Doe seide een ygelic priester dat hi gaue wat hi woude si woudense gerne doen *ende* *arent* gaf hem dat gelt also die geest gesproken had *ende* gaf oec die aelmissen mer doe hi die aelmissen soude betalen en had hi niet dan half dat gelt doe proefde *arent* wel dat *hem* dat gelt benomen was eer hi wt ghinc. Doe cost *arent* broot *met* der helft vanden gelde *ende* gaf dat om god *ende* ginc weder thuys opten hof Doe quam die geest *ende* sprac. En bedroefdi niet *om dat* gelt mer *ganc* morgen als die zonne op gaet *ende* so wie die eerst toe coemt *ende* heeft een bile inde hant die heeft *dat* gelt in sijn kiste in een roden budel *ende* hi waert gerne quijt *ende* geeft hijt gerne weder so en melt *hem* niet *anders* soutmen nae rechte ouer hem

rechten ende die man quam so die geest geseit had Arent ginc des morgens opt velt. *ende* die man *quam* *ende* woude dat gelt weder *neder* leggen daert geleghen had Doe sprac arent hoe *quaemste* aen dit gelt Die man seide Ic hoerde dat gelt clincken doen ghij dat in die kiste leit *ende* die kiste bleef op staen doe woude ic sien watter waer *ende* die bose geest bedroech mi *ende* ic namt Doe arent dit gelt weder hadde ginc hi weder totten geest vragende hoe hijt voort soude maken. Doe sprac die geest ganc te kolen totten backer daer du om ij. gulden broot weder coftes *ende* gif *hem* dat ghanse gelt dat hi di daer broot om gheue *ende* dan ist wel betaelt want hi is een rechtuaerdich *man* *Ende* ganc voort tot heer *ian den* *pastoer* *ende* segt hem dat hi die iij. missen van onser vrouwen wel gedaen heeft *ende* heeft v. gedaen Arent dede also *ende* dede dat broot geuen *ende* ghinc totten *pastoer* *ende* seide hem *vanden* *missen* dat se wel gedaen *ende* betaelt waren dat hi *geen* *sorge* meer en hadde Doe sprac die *pastoer* God si *geloeft* *ende* den geest ewige rust Ick dede .v. missen op datter te beter waer want wi alle gebreclijc sijn.

¶ Capittel vi.

OP dese selue tijt lerede die geest *arent* als hi wat verloren hadde dat hy dan enen geest verclagen soude die oec *opten* *houe* in pij-

nen ware *ende* soude aldaer so lange pine liiden datmen tot *aken* dat heilichdom lestwerf toent ende dan sal hi tot gode comen Ende dat hadde die geest verdient om dat hi *opten* houe pelgrims gheschent had *inder* aeckscher vaert die te vij. iaren om comt Ende dus heeft *arent den* geest verwacht als hem noot was. *Ende* *arent* en mach anders den geest niet vragen *dan hem* aen ginge als hem die voerscreuen gheest verboet op sijn v. sinnen. want hi te mael boos waer om grote pijn die hi hadde *Ende* als *arent* den geest te lagen plach soe *quam* hi met groter haesticheit als eens menschen stemme *ende* anders so en sach hi niet *Ende den* geest lade *arent* met iij. woerden die *hem* die *ander* voerscreuen geest leerde Soe geschiedet dat *arent* opten weghe van sint iacops tot compostelle wel drie hondert milen *vanden* houe dat *arent* xiiij. gulden werden gestolen des nachts vut sine clederen Soe laechde *arent* den geest *ende* die geest was daer binnen een ogenblic ende bescheide *arent* soe dat hi sijn gelt weder creech.

¶ **Dat vij. Capittel. Hoe dat arent noch tot aken soude gaen.**

ALs die missen alle waren ghedaen ende die aelmissen oeck gegeuen waren so ghinck *arent* weder *om* thuys. Ende soude

twee beuaerden tot aken gaen. Doe ginc hi op den hof om te vernemen vanden geest of hi alleen te aken soude gaen. doe quam die geest als een groot man als hi plach te comen ende sprac tot arent eer hi hem vraechde. du sulste een ghesel met di hebben die metti tot aken sal gaen ende wanneer du rede. biste si is hi oec rede: Ende als arent dochte in sijn sinne wat hi den ghesel te loen soude geuen. antwoorde die geest op arents gedachten als hi veel plach voer ende na ende seide Du selste bi hem doen in allen saken als du wildes dat hi di dedede ofstu hem gediend hadste in sulcker maten ende so sulstu oec opten wege doen Du en selste dinen euen mensche op ten beuaerts wege anders niet ouer segghen dan du woudes dat hi di dede Ende als gi wat copen wilt so moechdi wel dingen sonder argelist mer betaelt dat gi sculdich sijt Ende wanneer dus misse mogest horen die hoort emmer Ende als gi tot aken gecomen sijt so hoort misse ende geeft offerhande al daert gewoonlijc is van kaersen ende van aelmissen totten outtaer Dit dede arent ende sijn gesel ende offerden ij. klein kaersen ende offerden gelt totten outaer ende gauen oec den armen om gods wille Arents geselle was des pastoers broeder van meyeric ende woende te kolen ten apostolen met sinen broeder ende was geheten henric Ende die pastoor seide

sinen broeder te meyeric opt hof dat hi vernemen soude hoe dattet metten geest waer daer henric zeer lief toe was op dat hi wonder sien mochte Ende doe hi opten hof quam veruaerde hi hem niet voer den geest als ander liede die arent daer bi hadde die wtermaten zeer vreesden Ende dye geest quam ende openbaerde hem henricus ende arent ende dede hem te weten dat henricus met arent tot aken soude gaen ende wesen sijn gesel Doe seyde arent sijn heer en heeft hem geen orlof gegeuen vorder te gaen dan op desen hof Doe sprac die geest hi heeft orlof: want sijn here gerne sage sijns kersten luden best ende moet oec reden daer of gheuen

¶ Capittel viij.

DOe ginghen henricus ende arent te samen tot aken ende deden alle saken als si best conden ende de bose geest dede hem veel verdriets op datsi die beuaert breken soude. want als die waerdinne iij. brode op die tafel leide so en rekende si mer ij. dat dede die bose geest ende dier gelike veel dat si al weder te recht maecten. anders hade die beuaert te broken geweest als arent na vanden geest hoerde doe die beuaert gedaen was doe docht arent dat hi henric lonen wilde. doe seide henricus Ic en wil anders geen loen dan gods loen. doe ghinc henricus weder thuys ende arent ghinc opten hof ende vraechde den geest of die beuaerden wel betaelt waren hi seide so nau als men gout

weghet. doe seide arent zijn dese beuaerden niet wel betaelt so en worder niet veel wel betaelt Doe seide die geest du hebste waer geseit Doe vraechde arent watmen die zielen alre salichste mocht na doen Die geest *antworde* missen aelmissen vasten ende ynnich gebed *wanneer* sy te recht gescien Die missen met rechter andacht. die aelmissen van rechteruaerdich guet dat gebeth van rene herten en met ynnicheit *ende* vasten van lieden die in warachtige penitencie leuen dat is seker behouden Doe dacht arent op dat grote aflaet dat totter kercken wordt gegheuen. ende vraechde den geest of dat oec te vercrigen ware alst gegeuen is. Doe *antworde* die geest. die warachtige rouwige *menschen* die in penitencien zijn dubbelt Voort sprac die geest mocht ic in vleisch *ende* in bluede wesen so lange dat ic op onsen kerchhof ginc *ende* sprake O god ontferm di mijnre na dijnre groter *ontfermherticheit* so waer ic quijt *van* alle pijn.

¶ Capittel ix.

DOe sprac arent het sijn veel lieden die seggen dattu gheen warachtich geest en biste. *ende* dattet tegen tgheloue is diet geloeft. Doe sprac die geest. Dat yerste punt vanden geloef is. Ic geloef in god den vader almachtich scepper hemelrijcs *ende* aertrijcs hi is almachtich *ende* bermhertich soe en ist geen *wonder* dat hi een geest sijn pijn laet

corten Doe vraechde arent hoe bistu an dese genade gecomen dattu di openbaerste meer dan *ander* geesten Doe antwoerde die geest dat ic mi openbaer in dese kerspel dat en geschiet niet *om* mijne *verdienten* wil mer *om* *ander* saken die god bekent sijn *ende* ten mach alle geesten niet gescien dat sy hem openbaren nader doot: want nader doot is rechtuaerdicheit. quamen daer vele zielen weder so souden veel bedrieghnissen werden vanden bosen geesten het is gesproken van gode. En wilt alle geesten niet gelouen Doe vraechde arent waerom heeft god di mi laten toecomen *ende* niet enen anderen die di naerre waer: Doe sprac die gheest dat is dijn vaders schult. doe ic steruen soude had ic hem seer lief *ende* hi was mi seer trou gout *ende* siluer dat gaf ic hem dat hi des wat *om* god geuen soude *ende* dat *ander* tot sijne noodorft houden doe sterf dijn vader eer hi dat betaelde *ende* had hi noch geleeft so soude hi mi wel geholpen hebben *met* missen *ende* aelmissen Doe sprac arent heeft mijn vader oec pine *om* dat hi dat niet en betaelde eer hi sterf hi had doch groot guet Die geest sprac Ya hi heefter grote pijn *om* gehat wel xxx. jaer *ende* heeft geropen wee den genen die hem verhoppen op haren eruen doe seide arent mach miin vader oec behouden wesen die Die geest sprac Ya hi wanneer een man sterft die hem xxx. gulden schuldich was *ende* daer voer wil di hi hem enen quaden *ende* valschen eet sweeren laten

dat hi *hem* niet sculdich en waer Doe seide dijn vader Ic en wil *geenen* valschen eet voer mijn gelt *ganc* thuis ic wilt gode beuelen die ontrou die du mi doetste Ende die *man* sal dijns vaders pijn liden tot sijnre *pinen* voer de xxx. gulden *ende dan* is dijn vader wel betaelt Inden woerde als arent meer vragen soude wort die geest zere suchtende als een *cranc* mensche die in sijn doot bedde leit ende ghinc van arent als een roock vanden vuer.

¶ Capittel x.

DOe ghinc arent weder thuis *ende* verwonderde zeer *dat* die geest aldus weder gecomen was Doe vraechde arent of hi noch *in* *pinen* ware. doe sprac die geest ic hebbe noch grote pijn *ende* sal duren noch vi. *somendagen* tot die *missen* al gedaen sijn Doe vraechde arent waer waerstu *den* *eersten* nacht doe du *vanden* lichaem gescheiden waerste Die gheest *antwoorde* op die stede daer mijn huysvrou sterf daer wert ick yerst gepijnt nader doot. daer had ic mijn gelt staende *onder* mijn bedde doe ic mijn huysvrou tegraue brocht *ende* was in groten rouwe Doe gingen som *van* mijn kinderen *ende* namen mijn ghelt. des ic so groten rouwe had *dat* ic mijnre sinnen wat quijt wert *van* rouwe *ende* wert so *cranc* *dat* ic mijn leuen daer mede cortede v: iaer lanc die ic noch langer geleeft soude hebben *dat* ic penitencie hadde gedaen *ende* waer *dan* salich ghe-

storuen Doe vraechde arent waer sijn di ghebleuen die dijn gelt stalen. Die geest antwoorde Si sijn in groete pijn ende ropen wee wee Doe sprack arent ic woude v gerne veel vragen Die geest antwoerde du mogeste vragen wat du wilste van cleinen dinghen. want grote dinghen en sijn di niet bekent: Doe vraechde arent om wat sonden hebstu dus lange in pinen geweest. Die geest antwoerde om drie sonden wil Doe ic xx. iaer out was doe dede ic een sonde met oncuyshede die wrake inden hemel riep ende en hadse van scaemte niet gheheel vut gebiecht datse die priester niet en conde so groot verstaen als si groot was. Ende ick hadde enen mancken soen die trouwede een arms mans dochter ende behielse tot enen wiue dat keerde ic lange tijt dat si niet in echtschap en saten ende had gerne gesien dat hise gelaten had ende had eens rijcs man dochter genomen. doch mijn soen behielse tegen minen wil ende god wert sijn hulper also dat hi meer eren ende guets gewan nader werelt loep dan mijn ander kinderen ende dit en woude ic niet voer sonde achten so datter seer an mi gepinicht is Ende ic hadde xii. gulden ontfangen van enen man in sijn testament die soude ic arme luden gegeuen hebben om gods willen mer ic versuymde dat wel xxij. weken eer ic geuen woude ende het worde mi mede gestolen met minen gel-

de Ende om dese iij. sonden heb ic so grote pijn geleden dattet niet te spreken en is. Ende om des gelts wille moetstu die aelmissen geuen *Ende* die geest sprac voort en hadde ic geen sonde daer *om* ic noch in pijn waer

¶ **Ca. xi.**

DOe sprac arent *ende* vraechde waerom openbaerdestu di mi eerst als een hont ende niet als een mensche Daer op antwoerde die geest Int eerste *van* mijn leuen doe leefde ic als een hont *ende* niet als een mensche Doe ick in mijn xx. iaer was doe worde ic oncuysch ende leefde na mijnre genoechten in veel sonden *ende* plach oec te eten des sonnendaechs voorder missen ende plach veel te dansen ende niet veel te kercken te gaen *Ende* doe ic xxx. iaer out was doe nam ic een gheechte huysvrouwe *ende* leefde doe wat meer als een mensche. *Ende* daerom openbaerde ic mi eerst als een hont *ende* na als een mensche Ende hebbe daer oec wat pijnen of ende oec van houerdien ende. *van* spele die ic te doen plach Ende die geest sprac voordan Ic hadde alte grote pijn doe ic eerst ghestoruen was vander sonden daer lucifer om vut den hemel geworpen wort ende noch meer *om* ander sonden Mer die pine ginc te hant vut ende en duerde niet lange. want icse wel ghebiecht hadde ende woude daer nochtans penitencie voor gedaen hebben hadde ic langher

gheleeft Doe seide arent wat sonden waren dat daer lucifer om vuten hemel viel Die geest antwoorde Houerdie ende haet daer ic oeck grote pijn om hebbe gehadt ende noch hebbe Doe ick xxx. iaer out was doe word ick houerdich ende bleef houerdich wel xxx. iaren eer ick penitencie dede. Doe vraechde arent wat was die houardie Die geest antwoorde. Ick liet mi verwaendelic cleden *ende* liet mijn schoene met lange tappen maken *Ende* ic dede mi enen roc maken met verwaende cnoppen Ic liet couelen met veel sterten maken *Ende* ic woude metten meesten ghesien wesen na der werelt loop *Ende* ic hadde mi oeck daer toe ghegheuen dat ic der duuelen spel plach te spelen *dat* was dobbelen ende worptafelen ende dit hadde ic wel vij. iaer ghedaen na dat ic mi bekeerde *Ende* hadde ict noch een iaer ghedaen soe soude mi god hebben laten doot slaen opten spele ende soude dan ewelic verdoemt hebben gheweest Doe vraechde arent. wat sondaren worden alder meest verdoemt Die geest antwoorde dootslagers dobbelaers woukenares roeuers ende die in ouerspel gheleeft hebben die liden sonderlinghe groote pijnne ende voort ander sondaers nae dat si groot in sonden sijn. *Ende* by sondere dye haer eyghen kinderen dooden ende vele dier ghelijcke die

worden meest *verdoemt ende* voert woekenaers *ende* houaerdigen menschen om oncuische *menschen* Doe vraechde *arent* wat is woeker. Die geest sprac. Wat die heilighe kercke woeker hout dat is voer gode woeker *ende* soe wie die heilighe kercke te rechte te banne doet dat is voer god *inden* ban *Ende* soe wie die heilige kercke met rechte absoluteert die is oec voer gode geabsoluteert Doe vraechde *arent* sijn daer oec wel so grote sonden diemen niet *beteren en* mach Die geest antwoerde dat een mensche god *anuerweruen* hadde gecruist woude hi *van* gode genade hebben god woudse hem gerne *geuen* *Ende* wat priester dat des *sonders* sonden niet horen en wil *ende* *geuen* *hem* raet na sijne macht die vertorent god meer dan of hi hem anderweruen cruyste Doe vraechde *arent* isser oec ontfermherticheit na die doot. Doe antwoerde die geest nader doot is rechtuaerdicheit *ende* *inden* leuen is bermherticheit Doe vraechde *arent* Hoe mach *hem* een mensche best voor sonden wachten *ende* bewaren: Die geest antwoerde daer op Swigen *ende* wiken wachten *van* *sonden* dat is dat best Soe waer die dobbelspelen sijn daer selstu wiken of daer yemant waer die dijnen doot *gesworen* hadde. want die doot *der* sielen is *inden* dobbelspel *ende* voert *in* *ander* spelen daer god mede *vergeten* wert. *Ende*

alle die gene die dobbelspel of *ander spelen* ophouden daermen gelt mede wint *ende* daer god mede vergeten wert die worden dootslagers an lijf *ende* an ziele *ende* worden dan ghepijnicht metten sonden die wrake ropen inden hemel

¶ Capittel xij.

ALs arent meer soude vragen so wert de geest so cranc dat hi niet meer spreken *en conde* *ende* rechteuoert voer hi heen wech En dat dede die geest wel tot negen stonden nae dien mael dat hem arent anderweruen hadde besworen *ende* alle pijn tot dat die leste missen waren gedaen Doe quam die geest des anderen auonts weder opten hof *ende* was ghestelt als een out man *ende* ginc bi arent opter aerden als een mensche *Ende* als arent voort ginc door die poerte so ginc die geest beneuen *hem* doer den tuyn *ende* en gaf geen gheluit *van hem* mer hi ginc daer doer als die sonne doer dat glas Daer om vraechde arent wat dat grote lichaem waer dat hi hadde Die geest antworde dat en is geen lichaem mer het is vanden vier elimenten des hemels.. Doe seide arent Hebstu geen lichaem. hoe mogestu dan soe schone spreken Daer op antwoerde die geest Des menschen sprake en is anders niet dan die geest des menschen. *ende* als die geest *van des*

menschen lichaem is soe macht des te claere spreken Ende een geest die gheen pijn en heeft can alle sprake wel verstaen ende is so snel als een ghedachte. ende is so sterc als een dinc *dat* niet vergaen en mach hoe veel die ziel ghepijnicht wert als dije pijn een einde neemt so is sij weder gesont. Ende alle geschiede dingen sijn haer bekent Ende alle scrifturen ende prophecien van propheten dat sy nochtans *ongeleert* geweest heeft in haer leuen. Doe vraechde arent na enen man die sijn oudeuader gheweest hadde waer sijn ziel waer. Die geest antwoerde. sij is daer sij sculdich is te wesen My en is niet gheorloft van allen geesten te spreken. mer alleen van mi seluen wes men mi vraget Doe seide arent. *want* ghi niet van v seluen en hebt dan gods wille. soe segt mi. Ist gods wille van minen oudeuader *ende* van andere zielen daer ic v nae vraghe waer dat sy sijn inden hemel of inder hellen. Doe antwoerde die gheest. Ick can wel segghen wat god wil. mer wes hi niet en wil en mach ick niet seggen. Dijn oudeuader is inden vagheuer. ende sal te gode comen. ende weet wel hoe langhe hi te lidene sal hebben ist dat hem gheen guet na en wert ghedaen daer sijn pijn mede vercort wert *want* alle die ghene die

dat heilighe sacrament nemen ende den heylighen olye int leste haers leuens met warachtighe berou ende bichte na hoer macht die *en* sellen van gode niet gescheiden werden inden ioxnsten daghe. mer si mogen wel comen in den vagueuier na ghelegentheit horer sonden

¶ Capittel xiiij.

DOe sprac die geest. Ick en can niet meer spreeken ende wert seer cranc. Doe vraghede arent Mach ic di niet helpen dattet beter worde Doe antwoerde die geest. Ya biddet voor mi: Doe viel arent op sijn knyen ende sprac: O lieue heer gheeft desen gheest ontferherticheit ende alle ghelouighe sielen

Ende voort sprack hi .iiij. pater nosters ende iij. aue marien Ende die gheest scheen dat hy oec op sijn knyen sat. Ende als arent een pater noster vut hadde. so antwoerde die geest Amen Ende na .iiij. pater noster ende iij. aue maria seide arent Ewighe ruste sij allen ghelouighen zielen Doe antwoerde eerst die geest Amen Doe stont arent op ende vraechde den geest oft oeck wat ghebetert ware. Doe antwoerde die geest ende sprac Gode si lof altoes ende dy ewich loon Vraecht mi nu ic bin wel ghetroot ende ghespijst Doe vraechde arent van wat sonden quam v nu die pijn an Die

geest antwoerde Van mijnre houerdien wegen dat ic sterc ende ghesont was in mijn leuen ende out wert lxxxvij. iaer ende ic hadde groot guet nae der werelt loop ende daer of niet so vele om gods willen en gaf als ic sculdich was Ende wanneer ic in die kerk quam soe ginc ic sitten an die hoochste side of *an* dat hoochste einde ende sochte een sachte stede ende als men dat heilighe sacrament op boerde so knielde ic op een knie ende niet op beide knijen als ic schuldich was Ende wanneer men den naem ihesus of maria sanc ofte las so *en* neychde ick mijn hoofd niet als ick schuldich was te doen Ic was rijc van waerliken rijcdom om drie saken Ic was warachtich in mijn woorden: mijn ya was mijn ya. mijn neen was mijn neen. Ende wat ic die heilige kercke schuldich was van tienden dat betaelde ic als ic woude datmen mi ghedaen hadde.

Ende doe ic noch een ionc *man* was van .xxx iaren doe was ic arm van tijtliker hauen ende plach alte groten arbeit te doen. mer ten woude mi niet helpen dat was mijnre sonden schult. Ick plach des heilighen daghes te arbeiden: ende wat ick te doene hadde van boden te senden. ende mijne comenscappen te doen dat dede ick alle op heylighe daghen

Ende ic plach oec mijn *coren* des heiligen dages in te voeren ende plach oec des heiligen dages te *dobbelen* te dansen *ende* ander spel te *doen* die noch *cleinre* waren daer ic enen penninc mede wan of verloos daer hadde ic alle die *x* geboden mede te broken. ende daer om wert god tornich op mi dat ic des heiligen dages guet woude winnen ende liet mijn guet daer *om vergaen* met grote ongelucke Ic wert gheuangen ende ghescat *ende* dat onweer sloech mijn *coren* ende mijn haue. die moort sloech mijn paerden ende koeyen ende wat ic hadde dat ic so arm wert dat ic vuten lande woude gaen op dat ic niet bescaemt en worde als ic broot bidden soude

¶ Capittel xiiij.

DOe ic dus arm wert ginc ic tot onsen pastoer ende claechde hem dat ic so groot *ongheluc* hadde. Doe seide die pastoer. dat is al *dijnre* groter sonden schult om dattu die heylighe dage niet en vierste ende dattu *dan* guet wilste winnen met quaden spelen ende met arbeiden Doe seid ich weder totten pastoer. Ic plach die apostel dagen te vieren *ende* die grote hoechtiden Doe sprac die pastoer. *ten* is *geen* groter vierdach dan die heilige sonnendach Doen seide ic weder die priester plegen doch te prediken. Sinte marien magdalenen dach salmen vieren gelijc der apostelen dach. Ende

sinte niclaes dach salmen vieren ghelijck den heilighen sonnendach Doe seide die pastoer ten is geen meerre vierdach dan die heilighe sonnendach. Wilstu salich wesen an ziele *ende* an liue so hout die x. geboden *ende* vier den heiligen sonnendach ghelijc den paesdach. Doe ic hoerde dat dit die scult was *van* mijns guets ongeluc Doe sprac ic mijn biechte *vanden* aerbeit op den heiligen sonnendach *ende* dede penitencie *ende* vierde doe voort meer die heilighe daghen *ende* liet oec die quade spelen op die heilighe daghen Doe en sterf mijn hane niet meer *ende* wert doe weder rijc van guede *ende* sal hebben dat ewighe guet bi gode. Doe vraechde arent. hoe hiet die pastoer die di aldus bekeerde. Die geest antwoorde hy is gheheten *sanctus adulphus* *ende* quam na sijn doot *opten derden* dach bi gode met groter vroechden *ende* groot geselschap die al sonders hadden geweest *ende* al bekeert hadde met sijnre heiliger lere *ende* penitencie gedaen hadden *ende* waren alle sijnre verbeidende in penitencie *ende* in vroechden daerse god *gewesen* hadde sijnre verbeiden. *Ende* voort sprac dye geest so ist oec metten priesteren die quaet exempel den luden geuen als met giericheit *met* houaerdien met oncusheit *ende* met quade spele die luden *met* hoer quade leren in pijn co-

men die verbeiden dan dien priester tot hij oec sterf ende waren dan met groten iammer in meerre pinen. Ende als arent meer vraghen woude so wort die geest echter cranc dat hi *niet* spreken en conde ende was rechteuoert wech

¶ Capittel xv.

DEs anderen daghes quam die geest weder op dien selue stede. Doe vraechde arent waerom openbaerste di meer des nachts dan des daghes Die geest antwoerde. also langhe als ic niet en mach comen te gode so bin ic inder nacht. daer om openbaer ick mi meest inder nacht. Doen vraechde arent hoe langhe selstu noch pine liden Die geest antwoerde. twee dagen ende twee nachten tot die missen al ghedaen sijn dan vaer ic te gode. Doe vraechde arent machmen di niet helpen dattu dese twee daghen gheen pijn en dorste liden Ist dat ick in mijn leuen enich aflaet verdient hebbe dat soe geef ic di ofstu wilste Doe antwoerde die geest gheef mi des aflaets twee daghen datstu te middage verdiendes dan en behoue ick niet meer pijnen Doe vraechde arent. waer mede verdiende ick te middaghe aflaet. Die gheest antwoerde datstu dye twee arme luyden om gode ouer dat water voerdes. Doe seide arent: Dat gheue ick dy inden naem

ons heren ihū cristi Doe sprac die geest. Gode si lof ende ere ende di ewich loen van gode Nu en heb ic gheen pijn meer *ende* bin gesont *van* alle pine des vageuiers. dit was dus gheschiet arent soude des middachs ouer dat water riden dat die riuire gheheten is daer quamen twee arme pelgrims ende baden *arent dat* hise ouervoerde om gods wil doe nam *arent* den enen after op sijn paert ende voerde hem ouer ende haelde den anderen oec ouer *om* gods wil Doe seide arent totten geest. bistu nv rede te gode te varen nv du gheen pijn en hebste Die geest antwoerde na desen twe dagen als die missen al gedaen sijn.

¶ Capit. xvi

DOe vraechde arent of ic nu storue bin ic oec in sonden Die geest antwoerde *wanneer* die sonden ghebiecht sijn ende die mensche genoeg daer voer wil doen soe sijn die sonden al bedect ende god en wilse niet openbaren daer om en can ic v daer of niet seggen So waer du niet met biechte of gesceiden en biste dat is condit inden hemel ende *inder* pinen Doe vraechde *arent* wat ist daer ic geen biechte of gesproken en heb Die geest antwoerde dattu dijn euen mensche belacht hebste *ende* des heiligen daechs gaeste callen om den kerckhof *onder* die misse *ende* datstu dijn couel hebste doen hacken Ende dattu des heiligen dages om byer

pleges te spelen Ende noemde noch veel *sonden* die *clein* waren datse wonder waren vut te spreken nochtans meinde arent dat hi alle saken wel gebiecht hadde. mer wat arent ghebiecht hadde daer en conde die geest niet van spreken Doe vraechde arent waer ic oec sculdich te biechten die *sonden* die ic eens gebiecht hadde Die geest antwoerde Ya als die *penitencie* niet gedaen en waer Als die warrouwige mensch te biecht coemt ende heeft vele dootsonden gedaen *ende* biechtse een deel *ende* heeft die *ander vergeten ende* woudse gerne biechten of hise wist Dese mensche wert dan *cleine penitencie* geset *ende lanc* vageuier *nader* doot. Ist dat hi *lange* leeft dat hi veel *guede werken* doet *ende* geeft al *missen ende* gaet wel te kerken alle die tijt wort hem gerekent voor *penitencie* Ende *wanneer* daer aflaet op heiligen steden is *ende* op den kerchhof daer mach een aflaet halen *van* sijn *sonden* als hem die heilige kerke seit

¶ Capittel xvij.

DOe vraechde arent deestu oec rechte biechte doen du steruen souste Die geest antwoerde Neen had ic rechte biecht gedaen so en waer ic dus langhe niet onghetroost ghebleuen in pine. *ende* so en hadde mi de bose geest niet mogen pinigen. soe had mi mijn enghel genomen doen ic sterf *ende* had mi in dat vaghe-

uier gheuoert of waer mi god hadde willen hebben *ende* had mi oec geset een seker tijt hoe lange ic soude geleden hebben Ende als guede wercken na gedaen worden die had si voor god gebracht *ende* had mi dan hoger vuter pine gheheuen *vanden* hoofde tot an den hals *ende* lagher tot an die voeten toe *ende* daer na *inden* hemel doe ic steruen soude vraechden mi mijn kinderen of ic dat heilige sacrament hebben wilde Doe seide ic Ya Doe die priester *quam* metten heiligen sacramento doe *quam* mi een grote wraec van mijn sonden dat ic niet en conde gespreken *ende* *dat* *quam* mi daer van *wanneer* dat luden teghen mi misdaen hadden dat en woude ic hem niet vergeuen Ende *wanneer* si mi toe spraken en woude *hem* niet antwoerden. *ende* so las ic dat pater noster tegen mi seluen als ic niet vergeuen en woude Doe die priester sach dat ic niet spreken en conden doe seide hi Begeerste dat heilige waerdighe sacrament *ende* den heilige olye so slach voor di *dat* teiken des heiligen cruys Doe dede ic so Ende die pastoer sprac mi die gemeen biecht voor dat ic mijn sonden bekennen soude Die pastoer bekende mijn hert dattet seer hart was *dat* *niet* spreken en woude Doe had ic mogen spreken Ende roerde mede *inder* biecht. Ic geef mi sculdich dat ick dic gesproken heb *wanneer* ic swigen soude *ende* *dat* ic dicwjl geswegen hebbe daer ic spreken soude

Doe hoerde ic wel dat hi mijn herde hert roede *ende* doe creech ic groten rouwe *van* allemiin sonden Doe gaf hi mi dat heilige sacrament *ende* den heiligen olye *ende* troost mi te mael wel dat ic mi niet en liet becoren *vanden* bosen geest om dat ic gheen biechte en conde spreken *ende* seide mi alle die gene die dat heilige sacrament *ontfangen* in hoer leste met berou horer sonden *dien* is dat ewige leuen bi gode. *Ende* dit *vant* ick warachtich *want* had ic doe die genade niet *vercregen* so en waric noch niet salich geworden noch nimmermeer en soude

¶ Capittel xvij

DOe vraechde arent. hoe hiet die pastoer. Die geest *antwoorde* Ghijsbrecht is sinen *naem* god si sijn troost Doe vraechde arent is hi noch in *pinen* Die gheest *antwoorde*. Ya *ende* hi weet wel dat hi verlost sal werden na veel iaren anders is sijn pijn der hellen pijn ghelijc Doe vraechde arent waer mede heeft hi die grote pijn *verdient*. Die geest *antwoorde* hi heeft veel meer die werelt *gedient* dan god hi heeft die statuten der heiliger kerken dic gebroken. hi plach sijn kerspel quaet *exempel* te geuen met *giericheit* met oncuyscheit met arbeiden Hi plach te ghebieden *datmen* die heilighe dagen vieren soude mer hi brac die vierte selue *ende* dede sijn coren des heiligen dages in sijn schure voeren *Ende* alsoe seiden *dan* die luden: Ons heer die

pastoer doet sijn coren in brengen wi willen oec so doen hi is ghierich ende oncuysch wi en connen niet beter wesen dan hi is hi waer oeck gerne te gode *ende* also leefden een deel luden *van* sijnre kerspel na hem *ende* sijn oec in sijnre pijnen Doe vraechde arent machmen *den* pastoer niet helpen vut sijnre pijnen. Die geest antwoorde men mach die pijn wel corten als ic v voor geseit hebbe met missen met aelmissen ende met ander aflaet

¶ Capittel xix.

DOe vraechde arent en deden di dijn kinderen gheen guet na Die gheest antwoorde Och dat was mij veel te klein. mer wat ic selue voor ghedaen hadde dat vant ic. mer ic hadde grote pijn om mijnre kinderen wil. want ick hadde hem groot guet ghelaten ende deylden dat ongelijck met groten kyue ende *vergaten* mijnre daer mede. *Ende* god *gonde* mi dat ic mi openbaerde dat mijn kinder *weten* mochten dat ic in groter pinen waer Doe hadde ic een nichte die plach te wichelen *ende* mijn kinder baden hoer dat si vernemen soude hoet met mi waer Doe antwoorde mijn nichte dat wil ic gaerne doen hi heeft dat wel op mi verdient *Ende* seide dat si mi soude vermanen weder te comen *ende* meinde dattet al met gode waer. Si had veel zielen te gode gebracht *Ende* inden woorden dat si mi *vermaende* weder te comen so *quam* die

bose geest in mijn gelijkenis als ic plach te *gaen* opter *aerden ende* liet of hi mijn *cleder an* hadde ghehat *ende* seide *lieue* nichte ic bin noch in groter *pinen* Doe sprac si *Lieue* neue waer mede mach men v *helpen* Doe *antworde* die bose geest Du selste mijn kinderen seggen dat si mi elcs een *akensche* beuaert *gaen ende* laten mi ix. *zielmissen* na doen *ende* die *quatertemperen* een iaer *lanc* vasten te water *ende* te brode *ende* *geuen* ix. witte *almissen* in die *quatertempere* Dit liet mijn nicht also doen mer *ten* *halp* mi niet *wantet* tegen *tgebot* der heiliger kerken was. Doe dat iaer om *gecomen* was *quam* die bose geest *weder* tot haer *ende* seide *Lieue* nicht het is al wel ghedaen nu vaer ic tot gode *Ende* dit dede mijn nichte mijn kinderen te weten dat ic te gode wesen soude so dat mi mijn kinderen *geen* guet meer na *en* deden mer doch dat ghemein gebet *quam* mi oec mede te stade mer *ten* *quam* mi niet so veel te stade als die zielen die hoer biecht *gesproken* hadden eer si steruen. Ende soe dic als een misse ghedaen wort daer had ic mijn deel of

¶ **Ca. xx.**

DOe vraechde arent zijn die *missen* van allen priesteren gelijc gehoort Die geest *antworde* God is daer gelijc groot *ende* machtich in elke misse mer si en zijn allen *menschen* niet gelijc guet gehoort Wanneer een mensche weet dat die priester tegen *tgebot* der heiliger kercken

leeft die en is der zielen niet so guet als des reine priesters misse. want god gerne reine dyenaers heeft Ende als die priester sijn biecht gedaen heeft ende wil warige penitencie doen soe is die misse guet. Doe vraechde arent is dat oec der zielen guet datmen offert opten outaer Die geest antwoerde dat is aelmissen ende is der zielen ten mael guet metter missen als dat rechtuaerdich guet is ende daer na dattet offer guet is daer na ist oec voor gode guet. alst offer ij penningen is of een. Ende het is oec te beter dattet wert geleit opten heiligen outaer daer die heilighe missen tegenwoordich sijn Ende het is quaet datsi den offer niet en verdienen als si schuldich sijn met vigilien ende missen Ende als si des niet te doen en hebben so soudent si dat om gods wil gheuen soe waren si los ende vry

¶ Capittel xxi.

DOe vraechde arent waer is v nichte die so plach te wichelen Die geest antwoerde sij is noch in pinen ende weet datse te gode comen sal. want si meende dattet geen wichelye en waer ende sy plach rechte biechte te doen ende onderwijsde den pastoer dat hi hoer orlof gaf te wichelen mer dat wert an hem seer swaerlic gepinichet. Ende die duuelen diemen hiet witte vrouwen of helhonden quamen tot haer ende seiden dat si die helhonden waren die onder die aerde wonen onder schone bomen

ende rijbsboschen *ende* noemden veel steden daer si in woenden *Ende* seiden haer dat si luiden waerschouwen soude dat si haer steden rein hilden so soudet hem wel gaen an hoor neringe *ende* dit dede si den luden *cont* *Ende* wie dat des geloefde dat die bose geesten daer waren *ende*. deden hem eer daer cregen si macht ouer. als hem dan die eer niet en geschiede so dede si die luden scade an hoer neringe *ende* an hoer kindere *ende* so gingen die lude *dan* nader wichelinge *ende* vraechden hoe dattet daerom waer want hoer neringe ginc te niet of hem kinderen was wat gesciet Soe sprac die wigeleerster Ic wilt besien hoet daer mede is So quamen die duuelen dan tot hoer *ende* spraken ons en wert gheen eer ghedaen hoer kinder hebben ons woninge onrein gemaect si souden des donderdaechs des auonts vroech te bedde gaen *ende* maken dat huis schoen *ende* bereiden die tafel met guede spijs die wy mochten eten *dan* sout hem wel gaen in alle saken. *ende* dat dede die wigelester den luden *cont* Als die luden *dan* dit deden so lieten sise van hoer verdriet. *ende* so cregen die duuelen die guede menschen in hoer gewout die si met ander saken niet crighen en mochten *Ende* alle die nader wichelien gaen of wichelie doen die gaen vut gods bescermnis int gewout *der* boser geesten: *Ende* want pastoer wichelie laet geschien in mijn kerspel die is oec inder du-

uelen staet als hijt weet Doe vraechde arent *wat geesten* sijn die *helhonden* sijnt oeck duuelen Die geest antwoorde: het sijn al verstoten *geesten ende* sijn een deel vut lucifers choer *ende* des sijn si *constiger wonder* te doen Doe vraechde arent. wat boete is daer tegen dat sij den *menschen* niet en doen Die geest seide warachtich geloef dat god bouen al is daer machmen alle duuelen mede verdriuen Die duuel en mach den mensch niet meer doen dan hi verdient *wanneer* hi quaet geloue heeft of sijn vierte brect so laet hem god wat geschieden dat hi vieren moet want alle geboden der heiliger kercken moeten gehouden sijn voor of na met pinen

Capit. xxij.

DOe vraechde arent. comen alle geesten te gode die opter aerden in pine sijn De geest antwoorde neen Ic kende enen man die plach arm luden te verdrucken *ende* besloech een gemeente in enen *camp* daer der arme luden haue te weiden plach. Ende daer na sterf die rike man *ende* wert gepinicht op die *camp* .ij. iaer lanc so seer dat daer *wonder* scheen *ende* brande als een groot bussche *ende* na die ij. iaren wert hi begrauen in die helle Ende ic kende oec een man die boos was *ende* wert dootgeslagen van sijn vianden *ende* soude noch viij. iaer geleeft hebben eer hi gestoruen had *ende* was oec viij. iaer die hi geleeft soude hebben opten aerden in pine *ende* quam daerna in grote

ander steden daer die luden oec plagen te sien wat daer waer Die geest antwoerde *van iuden* die een deel wel xl. iaer doot hadden geweest die malkander haer lant af gestolen hadden ende af gewonnen ende oeck ander saken hadden gedaen *ende* waren dmeeste deel opter aerden in pine daer si die sonden gedaen hadden Arent vraechde na enen riken man die sijn vriend plach te wesen *ende* had veel kinder gehat waer sijn ziele waer Die geest antwoerde. hi is in groter pinen ende sal na veel iaren te gode comen ende is somwile bi sijnen sone henric ende plach hem sijn kinder of te doden als si gedoopt waren Doe vraechde arent. waerom geeft god dien gheest die macht dat hi die kinderen dodet Die geest antwoerde als god den mensche plaecht dat is sijnre sonden schult of sijn ouders sonden dat sy hoer guet heeft: of het is des schult dat hem god tot hem hebben wil om die iij. saken plaecht god dic den mensch *ende* so ist oec met henric dat die geest sijn kinder dodet het is oec sijnre sonden schult *ende* sijnre ouderen hy en plach god niet te ontsien. hi plach gaerne knechten te hebben die des heilige dages aten voor die misse *ende* te velde voeren die hadde hi lieuer dan die vasten willen *ende* te kerken gaen ende hi en dede den gheest gheen guet na als hi schuldich is: want hi was sijn vader *ende* had

hem groot guet gedaen Om dese sonden laet god den geest die kinderen doden ende heeft meer dan vij. gedoot als si kersten waren gedaen ende hi sal se al doden die sijn huysrou criget: ist dat hy geen penitencie en doet Ende die geest heeft oec die macht dat hi hem an sijn lijf tasten mach ende rueren hem eens dat hi so cranc sal werden of hi steruen soude mer hi en sal daer niet van steruen ende hi sal daer een teiken of behouden in siin lichaem

¶ Capittel xxij

HET geschiede dat die henric vande gheest so cranc wert dat hem die meesters tlijf ontgauen Doe docht arent wat hi vanden gheest ghehoort hadde ende ginc tot henric ende seide hem dat hi niet steruen en sou van die siect en seide hem dat sake waer van die kinder storuen Ende doe hi een waer vant ende genas doe vierde hi voor meer die heilige dagen ende dede sijnen vader wat guets na ende sint heeft hem god meer kinder verleent die leuendich sijn gebleuen Ende henric bosman is sijn naem van des vaders wegen ende hi heeft vanden geest een teiken behouden. Doe vraechde arent Wreect god oec sinen heiligen sonnendach ouer der luden kinderen Die geest antwoorde Niet alleen ouer die kinderen mer oec ouer dat guet paerden koyen ende ander guet wreect god sinen heiligen sonnennach Daer en is geen ontschuldige an of men spreket. wi willen ons coren op hopen gaen

setten *ende* vintmen des sondages iet wachten wy tot dattet maendach is so wortet al niet Men en soude om *alder* werelt guet niet een gebodt gods breken *ende* al mochtmen daer so veel guets mede winnen als alle die werilt binnen heeft *ende* dan die mensche alle dat guet om gods wille gaue die mensche en mocht daer mede niet comen te gode hi en biechte eerst *ende* had berou voor sijn sonden *Ende* of een mensch waer die een gebot gods niet breken en woude al mocht hi *alder* werelt guet daer mede winnen dien mensche hadde god veel lieuer dan die dat gebod gods brake *ende* dat guet om gods wille gaue *Ende* dier trouwen en wil god niet langer ongeloont laten Doe vraechde arent: is die sondach meerre vierdach of die apostel daghe Die geest antwoorde. die opten apostel dach arbeit die sondicht so veel tegen tgebot der heiliger kercken of hi des sonnendaechs arbeide *Ende* die sonnendach is bouen die apostel dach. also god is bouen die apostelen Doe seide arent Ic woude datstu mi een teiken woude geuen of ic yet van v seide datmen mi dat gelouen mocht: Die gheest antwoerde Het was mi noot dat ic mi openbaerde mer ten is mi geen noot teiken te geuen: Ic en wil di niet seggen dat tegen dat kersten geloue sal wesen wie des niet gelouen en can die sal wachten tot hi geloue vint. Ic en woude die geboden gods

niet ghelouen. mer nu heb ic gheloef gheuonden Al dat kersten gheloef staet daer op dat men geloeft dat god is in des priesters *handen* bedect inder figuren des broots *ende* wijns So ist oec verdiente datmen geloeft god wonderlike werken dat hi almachtich is te doen. Tis noot datmen den woorden gods geloeft mer ten is geen gebot van god datmen die gheesten ghelouen sal: want het is ghescreuen. wie alle geesten geloeft die wert bedrogen This oec gescreuen. willen si den leuendighen *proheten* niet ghelouen si en selen die doden niet ghelouen Ende daer om en mach ic geen teyken gheuen doch ist di *ende* den ghenen die mi metti hebben gehoort in pinen ghenoech gheopenbaert dattu *ende* sy niet in groter pinen en coemt nader doot Doen seide arent mi heeft een mensche gebeden dat ic v vragen soude of een mensche een sonde ghedaen had die hi niet biechten en dorst of hi voor die sonde *niet* so veel doen en mocht datse god *hem* vergaue *sonder* biechten Die geest antwoerde dit is al een spel *der* duelen so plach ic oeck te doen het is voor gode doot *ende* ten mach niet helpen ist datmen een priester crigen mach Al hadde een mensch alle sijn leuen wel gedaen *ende* dede opt leste een doot sonde *ende* sterf daer mede *sonder* berou *ende* biecht hij moest in die helle mer hi *en* soude mer een pijn

hebben *Ende* een *mensche* die *hondert* doot *sonden* heeft *gedaen* die heeft oec *hondert* *pinen* inder *hellen* *ende* so loent *ende* *pinicht* god alle *dinc* na *recht* *Ende* daer en blijft geen *dinc* *onghewroken* dat *quaet* is noch *geen* *duecht* *ongeloent*

Ca. xxiiij

ALs arent meer *vraghen* soude *sprac* die *geest* *Ic* moet *wanderen* mijn *pelgrimagie* *ende* du *selste* *opten* *derden* *auont* *weder* op *dese* *stede* *comen* *ende* du *sulste* *dijn* *enen* *oge* *toe* *binden* *dattu* *daer* *mede* *niet* *en* *sietste* *die* *wile* *dat* *ic* *met* *di* *spreke* *Doe* *vraechde* *arent* *waer* *selstu* *dese* *ij.* *dagen* *wesen* *hebstu* *oec* *yemant* *met* *di* *Die* *geest* *antwoerde.* *Ick* *sal* *minen* *engel* *hebben* *die* *sal* *mi* *voorghaen* *ende* *ic* *sal* *sien* *alle* *die* *pine* *der* *verdoemder* *zielen* *ende* *oec* *die* *menichuoudige* *pinen* *des* *vagheures* *ende* *sal* *daer* *na* *sien* *die* *vroechde* *der* *saligher* *zielen* *Ende* *als* *arent* *meer* *vragen* *soude* *doe* *quam* *een* *schijn* *als* *een* *sonnneblic* *ende* *was* *rechteuoert* *metten* *geest* *wech* *Doe* *ginc* *arent* *thuys* *ende* *opten* *derden* *auont* *quam* *hi* *weder* *op* *de* *stede* *ende* *dede* *als* *hem* *die* *geest* *beuolen* *had* *ende* *ginc* *opten* *hof* *omtrent* *middernacht* *eer* *de* *geest* *weder* *quam* *soe* *dat* *arent* *begonde* *te* *twifelen* *als* *die* *geest* *niet* *weder* *en* *quam* *ende* *hadde* *hem* *om* *ghewent* *ende* *woude* *weder* *thuys* *gaen.* *Doe* *quam* *die* *geest* *ende* *sprac* *vraghet* *mi* *nv* *watstu* *wiltste* *Doe* *bleef* *arent* *staen* *ende*

wert seer veruaert ende en dorste niet spreken *want* die geest en quam niet in alsulker schijn als hi te voren plach te doen hi en was niet aen te sien want hi was claerder dan die sonne. Ende want arent doer die claarheit sach *metten* enen oge dat hi die toe gebonden en hadde so wert dat oge so *donker* dat hi daer mede niet en sach tot opten tienden dach nae dien daghe

¶ Capittel xxv.

DOe sprac die geest *ten anderen* mael vraget mi *nv* Doe sprac arent met groter anxt. Waer hebstu dus lange gebleuen. *ende* wat is die grote claarheit Die geest *antwoorde*. watstu sietste dat is gracie ons heren ihū xpī Ic en mach mi *niet* meer openbaren als ic plach te doen Ic bin *nv* gecleet met witten clederen der ewijger vroecheden *ende* ic ben gespijst voer *den* ewigen honger *ende* ben gelaeft voor *den* ewigen dorst Doe du ommekeerdes *ende* woudes thuis *gaen* doe was ic noch so verre van di als een sterc man soude mogen wanderen *van adams* tijden tot op *desen* dach toe. *Ende* ic was tot *ander* steden daer ic sach *dat* gebn□dide *ansichte* *ons* heren ihū xpī *ende* ic sach oec alle dinc *dat* inden hemel *ende* inder aerden geschiede *ende* was nochtans so verre van tansicht ons heren ihū x□pi als een sterc man had mogen wanderen in al te veel iaren. *ende* en laet di des niet verwonderen *want*

die rike man die *inder hellen* begrauen was sach *lazarum* inden hemel in *abrahams* scoet die op aertrike arm geweest hadde *ende* dat was een langer wech. *Ende* ic sach oec tot een ander stede alle bedroefnisse der sielen *ende* sach oec te gode waert alle vroecheden *Ende* die bedroefnisse sach ic tot beiden siden bouen *ende* beneden *ende* die een tegen den *anderen* *ende* die was soe groot waert sake dat *alder* werelt wijsheit van *adams* tiden tot op dese tijt vergadert waren si *en* *condense* niet verstaen Ic sach dat *ihūs xpūs* gelijc was enen voorsichtigen rechtwiser dat hy alle dinc na recht wijsde *Ende* ic sach dat hi die luden die geestelic geweest hadden van aen beginne hoers leuens totten *ende* toe dat hy die settede int hoochste choer daer hi is *Ende* daer na settede hi die luden van state tot state na hoer *verdienten* *ende* deldese door die ix. choren der engelen *Ende* die luden van cleinre verdienten die houerdich gheweest waren *ende* quamen met penitencie ten ewigen leuen die sette hi na hoer verdiente int nederste choer der engelen *ende* so oec metten kinderen die ionc gestoruen waren *ende* hebben dat heilige doopsel ontfangen die comen in dat nederste choor *ende* dien god hoger wil hebben in vroecheden dien laet hi quelen *ende* grote pijn liden eer dat si steruen *ende* commen dan in hogher. vroecheden. want die gheen

sonde en heeft gedaen die en sal naden doot geen pijn liden mer hi moet alle pinen bescouwen eer hi te gode coemt. Ende so ist metten verdoemden zielen die sien eerst alle vroecheden eer si in pine comen.

¶ Capittel xxvi.

DOe vraechde arent bekenstu oec yemant inder pinen of inder vroecheden Die geest antwoerde Ia ick Een geest die te gode coemt die en derf niet vragen hi bekennet alle dinc ende is so snel als een gedacht. Ick sach hoe die luden oetmoediger gheweest hadden op ter aerden hoe si hoger inder vroecheden waren Ende hoe si houaerdigher gheweest hadden opter aerden hoe si dieper saten inder pinen Ende die houaerdighe die met penitencie ende met pijn inder vroecheden getogen waren die waren inde nederste vroechede ende hoer vroechede was nochtan so groot datse niet en weten dat god meere vroechede heeft. mer die hoger in vroecheden sijn die weten wel dat hoer vroechede groter is Doe vraechde arent moechdi my niet seggen waer ic varen sal nader doot. ende hoe lange dat ic leuen sal Die geest antworde welke staet du verdienest daer selstu varen Sinte franciscus dier wilen dat hi noch waerlic was doe en was hi noch der minster vroechede niet waerdich mer na wert hi waerdich der meester vroecheden ihū xpi want ick sach hem in

die tegenwoerdich ihū xpī hi had een schoen cruys in sijn handen daer niet at te spreken en is van enige mensche So mach oec een mensch die wile dat hi leeft verdienen dat hi wel hogher comen mach dan of hi ionck ghestoruen waer

¶ Capittel xxvij.

DOe vraechde arent. sal ic oec daer loen of hebben dat ic dijn gecort hebbe ende heb so groten anxt geleden Die geest antwoorde. du ende alle die gene die gheesten haer pijn corten die worden alle gheloent in die vre des doots Doe seide arent Ic hadde in minen sin op ghenomen dat ic wat leren woude nv is mijn gelt hier al toe gegaen dat ic des *niet* volbrengen en *can* Die geest sprack. wattu guets in die sin hebste dat besta du sulste soe verre daer mede comen oft u dijn gelt al haddes Doe sprac arent Mach ic oec dijn woorde wel gelouen die du spracste doe die bode geest noch by di was Die gheest antwoorde. die woorden en sulstu niet gelouen hoe wel datter guede woorde mede waren. als die bode geest guede woerden geeft so wil hi den mensche bedrieghen ende daer worden veel luden mede bedrogen dat si gelouen an dat waerseghen dat die duuelen bedriuen metter wichelie Dat geleerde liede boecken hebben daer wichelie in staet ende willen raet geuen met waerseghinghe of

enige ander saken dat si luden lief hebben of haten die wichelie mach gheschien die sijn al vut gedaen vut den boeck des leuens *ende* ghescreuen in dat boec der verdoemder zielen ist dat si niet weder en keren met penitencien *Ende* so wie die boecken hout *ende* en wilse niet verscoren dien en mach geen penitencie baten: want die boecken noch meer zielen verdomen mogen

¶ Capittel xxviiij.

DAer na vraechde arent. wat staet mocht ic best an nemen daer ick god alre behagelicste mochte wesen *Ende* die geest *antwoorde* In alrehande staet die in die heilighe kercke niet verboden en is machmen gode behaghelic werden *Ende* die geest sprac voort Het waer groot verdriet dat yemant een oorden an name die hi niet houden en mochte totten einde toe dat hem god haelde welc mensche een oerden an nemen woude *ende* wel weet dat die orden niet gehouden en wert vanden genen die daer in sijn *ende* nochtans die daer in gaet doet als die gene die een ander in een put volghet *ende* hem seluen mede verdrenct Dien waert beter dat hi die heilige echtschap aen name *ende* leefde vanden arbeide sijnre handen so soude hi bet te gode comen in dat choer der gherechter luden *dan* hi *dat* hoochste choer verdienen woude *ende* hielt die oerde niet Doe vraechde arent

Comen oec wel ackerluden in pinen die doch groten arbeit doen Die geest *antwoorde. dat* is nadien dat si die x: geboden gods houden Ic hebbe wel ackerluden in pinen gesien mer niet veel *inder* meester pinen Die ruters *ende* rouers die *hem* plegen te verstoren die nemen oec haer *sonden* veel of. die hebben die meeste pijn: *ende* ic heb dootslagers gesien die veel luden met *onrecht* doot geslagen hadden die hadden oec alder luden pijn op hem die si doot geslagen hadden Ende die meeste pine hebben die gene die oerloghe op genomen hebben daer dorpen *ende* steden of verbrant worden *ende* die luden doot geslagen worden die saten dat meest deel in lucifers stede Die geest sprac voort: Ic hebbe oec alte grote pijn ghehat om bernens wille Doe ick xxx. iaer out was doe worde ic mede vut geboden op een reyse daer wi veel husen verbranden daer was ic altoes metten eersten *ende* stac die husen an Doe stac ic daer een huys *an* dat totter kerken hoorde daer die kerke mede *van* verbrande daer leet ic alte grote pijn om langhe tijt. want ic daer niet genoegh voor ghedaen en hadde met penitencien

¶ **Ca. xxix.**

DOe vraechde arent: waerom quamstu op der aerden pine te liden *ende* niet inden vageuire. Die gheest antwoorde. doe ic van mijn licham scheiden soude. doe quamen die

bose geesten ende deden mi *condich* dat ic in dootsonden waer ende en hadde geen biecht ghesproken ende namen mijnre zielen waer *ende* wouden mi in die helle voeren Doe *quam* die engel gods ende dreef die duuelen van mi so langhe dat mijn ziel van mijn lichaem *scheyde* Ende doe wert dat oerdel ouer mi ghegeuen dat ic int vagheuer wesen soude tijt sonder getal ende daer souden mi die bose geesten pinigen so langhe dat is ghenoech hadde gheleden Mer doe bat die reine maghet maria *ende* die heilige apostel sint iacob die meere onsen lieuen here voor mi so dat ic die opter aerden bleef *ende* leet daer die pine daer ic die *sonden* hadde gedaen dat ic niet dan een bose geest pinigen soude *Ende* het wert geuonnist van gode dat ic op ter aerden bliuen soude *ende* doe scheidde mijn ziel van mijn licham Doe ontfinc mi mijn engel ende hadde mi node gelaten doch hi en mocht mi niet helpen ende gaf mi den bosen gheest die mi quaden raet plach te gheuen dat hi mi rein maken soude met groter pinen Doe vraechde arent. wat dienst hadstu ghedaen die reyne maget maria *ende* sinte iacob dat si voor di *baden* Die geest *antwoerde* Ic plach hoer auont te vasten te bier *ende* te brode *ende* horen dach te vieren bouen *ander vierdagen* ende nu heb ic voor den cleinen dienst groot loen *ontfanghen* Sinte iacob hadde

ic vercoren tot eenre voorspraec *inder* tijt als ic storuen soude *ende* daer om eerde ic *hem* meer dan ander apostelen *Ende* so mach elc mensche gaerne een apostel kieser die sijn voorspraec is in die vre sijns doots

¶ Capittel xxx.

DOe vraechde arent woustu datstu noch leuen mochtet Die geest antwerde. Ic woude veel lieuer bernen inden vageuier te domsdach toe als god oerdelen sal ouer leuende *ende* doden eer ic noch eens den doot lijden woude *ende* die veruaernisse die ic doe leet of ic weten mochte dan te gode te comen *sonder* veruaernis Doe vraechde arent waren oec veel geestelike menschen die oerden hebben in pijnen Die geest antwoerde Die geestelike luden priesteren moniken en nonnen *ende* ander geestelike menschen die hoer oerden te recht houden en hebben na der doot geen pijn mer si moeten eerst alle pijn sien eer si te gode comen *ende* daer voertse die engel vry doer *sonder* pijn Mer geestelike luden die hoer oerden breken *met* houaerdie *met* ghiericheit *ende* *met* oncuyscheit die werden gepinicht *sonder* bermherticheit ist dat si daer geen penitencien voor ghedaen en hebben Doe vraechde arent hoe lange sal die werelt noch staen Die geest antwoerde dat en mach gheen geest weten dan god alleen. *Ende* inden hemel en is niemant die dat begheert

te weten Doe god an *den* cruce sterf voor *onse* misdaet dat was midden in die werelt doe waren so veel menschen op der aerden geweest als na inder tijt sullen comen daer bij machmen merken hoe lange die werelt staen sal. Doe vraechde arent. Wanneer sal antekerst comen Die gheest *antwoerde* wanneer dattet god behaget so wert hi geboren *ende* van hem sal geschien als die propheten hebben gesproken in allen saken

¶ Capittel xxxi.

Die geest sprac voort. du souste mi vragen van andere dingen die di noot sijn *ende* laten god met sine verborgen dinghen onbecoort Die geesten die tot gode comen weten alle arsedien *ende* sijn ghelijc den ouden besochten medicijn meesters Doe sprac arent. Ic bin in mijn lichaem cranc gheef mi raet. Die gheest seide Ic weet wel datstu te broken bist *an* dijnre rechter side: mer ic en meen dat licham *niet* ic meen die siel die medicijn die dat licham begheert is dicwil der zielen *een* doot wonde gaue ic dan raet tegen die ziele so waer ick een boos meester wanneer die ziel gesont wort so wort dat lichaem ghesont *ende* dat sal geschien ten ionxsten dage als ihūs xps die dode op doet staen *ende* geeft weder lijf *ende* ziel wie *dan* een gesonde ziel heeft die sal *dan* een schoen licham hebben totter zielen dattet gheen herte

denken en mach hoe cranc of out dat nochtan die lichaem geweest hebben

¶ Capittel xxxij

DOe vraechde arent. hoe sal ic gesont werden an der zielen. Die gheest antworde hout die x. geboden. Ende wes oetmoedich barmhertich ende verduldich in alle liden ende hebt god lief bouen al. ende doet uwen euen mensch dat gi wout datmen v dede. doe seide arent mach ic wel slechte cleder dragen die geuerwet sijn sonder sonde. Die geest antworde Ist datter gheen houerdie in ghelegen en is of die oerde niet en verbiet te dragen Doe vraechde arent. wat is dat sekerste leuen te gode te comen Die geest antwoerde. dat een mensche van gueder gewoenten doechde doet ende god in sijnre herten draecht ende wanneert hem qualic gaet dat hi dan god anrope ende hem gebenedie. ende van ghewoenten wat guets segghe als god wouts of des ghelijcs als die mensche dan steruen sal so sal hem sijn goede ghewoente voor comen met dencken of met spreken so comen dan die heilige engelen ende ontfanghen hem in gods gewout. mer als die bose menschen steruen so comen hem voor sijn quade gewoenten so dat hi denct of dat seyt quaet is so comen de bose geesten ende ontfangen hem in hoer gewout: daerom salmen guet leren op dat ment van gewoenten mach houwen

¶ Ca. xxxiiij.

DOe sprac die geest watstu vragen wilste dat maect cort Ic sal varen in gods naem in groter vroecheden sonder ende Doe vraechde arent waer sulstu varen int paradijs of inden hemel Die geest antwoorde Ic sal varen daer god adam ende eua voerde met sinen vrienden doe hise vuten voorbuchte *vander hellen nam* daer si sijnre verbeiden daer hi *met hem ten hemel* voer *ende* daer sal ic *verbeiden* x. dach na desen dach *ende* sal dan varen in dat derde choer *der* engelen daer sal ic dan sien dat ghebenedide minlike aensicht ons heren ihū xpi van ewen tot ewen *Ende* als ic daer comen bin so sulstu weder sien metten ogen die nv verduystert sijn van deser clærheit Doe vraechde arent echter na enen man die sijn vrient plach te sijn waer siin siel waer Die geest antwoorde Ic sach hem in dat choer daer ick in varen sal *ende* hi en hadde na der doot geen lange pijn hi was vij. vren inden vageuier *ende* quam daer na inden hemel Doe vraechde arent waer mede had hi die grote genade verdient hi was doch een ackerman *ende* moest wijf *ende* kinder besorgen Die geest antwoorde hi was oetmoedich bermhertich *ende* *verduldich* in alle sijn liden. *ende* sterf met groter begeerten tot gode Doe vraechde arent nae eenre vrouwen die lange tijt weduwe had geweest waer haer ziele waer Die gheest antwoorde si

is int achste choer naest *den meachden ende* wort daer geeert met groter vroechden. want si plach die heilige kerke te eeren met hoer aelmissen *ende* cleinoden daer mede heeft si verdient datse geeert wort gelijc die pristers die god met innicheit hebben ghedient *ende* dicke misse deden van minnen tot gode *ende* niet van gebode. Die priesteren werden geset in teghenwoodicheit ons heren ihū xpī. want si dicwil haer becoringhe wederstaen hebben *ende* die wille gods volbracht hebben

¶ Capittel xxxiiij.

DOe sprac die geest van veel genaden *dye men verdienen* mach inder missen die sijn sonden leet sijn Ende oec seide hi vanden priesteren die van innicheit misse doen hoer leuen *en* machmen niet vut spreken Ende die menschen die berou hebben verdienen grote salicheit wanneer si seggen inder missen. O here ihū criste weest mi arme sondaer ghenadich om uwer groter *ontfermherticheit* die woorden hoort god lieuer dan al der engelen sanc inden hemel

Ende voort sprac die geest van veel *verdienten* die inder missen sijn te verdienen als die leraers dat bescreuen hebben. Doe die geest *ende* arent dus lange spraken dat was inder lester nacht. Doe seide arent Ic loofde *een* beuaert tot sint iacob te *compostelle om* die veruarnis die ick eerst van v hadde op dat sint iacop voor mi bidden

soude dat ic van v verlost werden hoe sel ic daer mede doen. Die geest antwoerde alle beloften maken scult. Doe vraechde arent: ende en mach ic mi *geen ander* penitencie laten setten *dat* ic die beuaert *niet* en doe. Die geest *antwoerde*: dats alleen in des paeus macht .iiij. pelgrimagien als te *iherusalem* te romen *ende* tot sint iacob of te nemen den genen dies *niet* doen en mogen: *want* men sal raets plegen metter heyliger kercken doe *arent* dat hoorde doe bereide hi *hem* *ende* betaelde die beuaert

¶ Capittel xxxv

DOe sprac *arent* al clagende: ic en mach *niet* wel vasten al ic wander of als ic aerbeide Die geest *antwoerde* so etet wat tot dijn lijfs nodurfft *ende* vast van sonden. Doe vraechde *arent* hoe salmen den vridach vasten Die geest *antwoerde* een yegelic na sijnder macht die best doet die sel best hebben Dies macht hadde na lijf *ende* aen haue die soude den vridach vasten als die xl. dagen sijn geboden te vasten *ende* een ygelic mensche sel oec vasten na des lants goede gewoenten op *dat* hi *geen* quaet exempel en geue. *Ende* men mach oec wel eten na des lants goede gewoente ist naden kersten ewe *ende* onder den paeus. Voort sprack die geest wattu gode of sinen heiligen geloeft hebste dat betaelt alstu *alder* eerst mogest eer dat die god maent *Ende* neemt oec voor di dattu gode dienste des morgens vroeck *Ende* en wil *niet* sla-

pen so lange in dijn *sonden dat* die zonne opten bedde schijnt want onze here ihūs xpūs vroech geboren wort inder middernacht. hi en woude de warme zonne niet verbeiden. hi nam vroech in der middernacht sijn passie. *ende verlost ons van der ewigher verdoemnisse om dat wij vroech overdencken souden sijn bitter doot.* hi heeft voor gewaect *ende* brac sijn ruste vroech. op *dat* hi *ons* vroech brengen soude in die ewige rust Alle die gene die gaerne slapen als si misse souden horen die sijn gelijc den v: *dwasen maechden dye lange sliepen ende en conden haer lampen niet bereiden eer de brudegom quam ende si worden buten gesloten* Mer die v. vroede maechden si waecten *ende* hadden haer lampen al bereit *ende* ginghen metten brudegom in Daerom salmen des morgens vroech ter missen *gaen ende* niet des middachs: want die meeste pijn ihū xpī tot dier vren een eynde *nam* Daer om sellen die missen tot dier vren ghedaen wesen ten waer nootsake. met men sal *nader luden lange slapen niet beiden. om dat die vre des doots niet en beidet*

¶ Capittel xxxvi.

ARent soude hier noch ghescreuen hebben vanden salighe luden die gerne almisse gheuen hoe god die weder spijsset in die vre hoere doots Oec soude hi gescreuen hebben vande pijn der geenre die die arme verdrucken *ende* valsche ede sweren. mer het soude

te lanc vallen Ende die geest sprac tot arent soude die mensche tot gode comen so moest hi *immer* die x geboden gods houden mer hebben wise versuimt laet ons biechten ende penitencie doen so en wil god der sonden niet gedencken Doe vraechde arent hoe hem een mensche soude segenen voor sinen viant Die geest antwoerde: die mensche sal hem segenen des morgens als hi op staet ende slaen iij: cruceu voor hem ende seggen Ihūs van nazarenen coninc der ioden ontfermt v mijnre so is die mensch beschermt voor sinen vianden sienlic ende onsienlic Op een tijt als arent sprac metten geest verhief een onweder op van storm ende regen ende duerde tot opten anderen dach Doe vraechde arent. waerom dattet onweer was Die geest antwoerde. daer heeft een man hem seluen verhangen binnen deser vren ende een wijf haer eigen kint vermoort ende dat wil god wreken ouer veel creaturen so leet is god den doot der sondaren die hem seluen doden Tot meyderic was een oude vrouwe die xix. iaer weduwe hadde geweest si wort te wael cranc recht of si steruen soude Doe vraechde arent den geest of si leuen mocht Die geest antwoerde Ya god heeft haer leuen een deel iaren verlenget ende hoer oeck stercheit gegeuen hoers lijfs op dat si hem dienen mach als si langhe ghedaen heeft Doe vraechde arent waer om verlanget

god haer leuen Die geest *antwoerde* Sy heeft ix: zielen hoer pijn gecort die wel vij. iaren noch in pinen gheweest soudē hebben die si *verlost* heeft met hoer gebeden ende aelmissen ende si heeftse oec laten spisen metter heiliger missen die si dede doen daer om hebben die zielen gode voor haer gebeden dat si langhe leuen soude op datse veel penitencien mochte doen Doe vraechde arent wat penitencie sal si doen. Die geest *antwoerde* Si plach innichlick te *beden* te vasten aelmissen te geuen ende veel *missen* te horen Alle die tijt wort haer voor gode voer penitencie gerekent Mer segt haer immer dese woerden niet op dat si hoer niet waerdich *en* kenne tot gode te comen sonder pine. *want* alle houaerdie ende ydel ghedachten vernederen *den* mensch voor gode

Capittel xxxvij.

DOe sprac die geest arent alle die woorden die ic v gheseit hebbe die heb ic v gheseit vander barmherticheit gods om v *ende den* genen te leren die gaerne tot gode waren *ende* dien sult ghi te weten doen diet *van* ynnicheit gaerne horen Doe seide arent. ic bin alte cranc *van veruaernis* die ic *van* v ghehat heb so *dat* ic geen sinnen en heb alle punten na te seggen Die gheest seide wat ic v geseit heb *ten* sal v niet vergeten Ende gi sult der veruaernis wel vergeten Ende genesen op een weinich datstu behouden selste

op dattu gods mirakel in dijnre herten hout Doe vrachde *arent*. of mi god die gracie gaef dat ic noch leerde scriuen. mach ic *dan* alle saken wel bescriuen die ic *van v gesien ende* gehoort hebbe Die geest seide Ia *Ende* het is groot weldaet datmen enen kersten mensch waerscuwet voor die helsche pine. want daer mede waerscuwet hi oec *hem* seluen Doe sprac die geest voort du selste *vander* gracien gods wel so lange leuen datstu wel scriuen selt dat de wille gods is *van* alle saken *ende* die bose geesten sullen di hinderen waer sy mogen. *ende* het gesciede also als *arent* een punt voor genomen hadde te scriuen so brocht *hem* die bose geest *ander* dingen inden sin

¶ **Ca. xxxviij.**

DOe die geest *ende* *arent* tsamen lange gesproken hadden. doe seide die geest Ic beghere oerlof op *dat* mi nimant *en* sie diet hinderen mochte Doe seide *arent*. wanneert gode behaget *ende* di so vaer in gods name. Doe sprac die geest gode si altoes lof *ende* ere *ende* *sijnre* ghebenedyder moeder *marien* *ende* allen vutuercoren geesten *ende* di dat ewige loen *van* gode. Alst v alre best gaet so danct god alder meest. *ende* als di god lijden toe *sent* so wes verduldich *ende* hout in dijnen sin *wat* di god heeft laten openbaren *Ende* so sprac die geest. lof si gode inde hoecheit der hemelen *ende* die *ommeganc* der aerden si vrede *Ende* doen voer die geest *van* *arent* *Ende* *arent* was blint met-

ten enen oge daer hi die clærheit mede sach Ende doe die geest te gode was doe dede hi den bant vanden anderen oge ende sach dattet scoen dach was ende dat volc vanden houe was op ghestaen om te sien hoet met arent waer ende si leiden arent thuys wert dit was op ons heren hemeluaertsdach ende arents oge bleef doncker tot opten pinxter dach toe. doemen dat heilige sacrament op boerde doe sach arent claerder met dat doncker oge dan metten anderen oghe

¶ **Ca. xxxix.**

Alle die gene die dit boec sullen lesen of horen lesen die sullen weten datter veel after gebleuen is van dat die geest gesien hadde binnen iij. dagen dat hi van arent was als van die tormenten der hellen ende vanden vageuier ende vander ewigher glorien want des gelijcs in een boecxken gescreuen is van eenen ridder die seer hastelic sterf op enen woensdach des middach ende weder quam des saterdages na middach tot sijn lichaem. ende dese ridder hiet tondalus: daer om en ist hier niet gescreuen. want die woorden ouer een comen Ende dese openbaringe vanden geest voornoemt begonde op sinte mertens auont ende na einde op ons heren hemeluaert dach. ende doe voer die geest daer ewige vroechede is ende feest. daer ionne ons te versamen die vader die sone die heilige geest.

AMEN.